

Restauratie boeier Maartje met authentiek handgereedschap

In SdZ 2005.6 beschreef Theo Kampa al de restauratie van de boeier Maartje bij Jachtwerf De Jong Joure. Inmiddels is de volgende fase afgerond. Deze winter maakten de timmerlieden Tseard van der Kooy en Willem Huitema een compleet nieuw interieur. Het unieke is dat ze alleen gebruik maken van authentiek handgereedschap. Alles met de hand en zonder elektrisch gereedschap. Het resultaat is een afwerking zoals die ook rond 1900 werd verkregen, zonder vandiktebanken, freesbanken en schuurmachines.

De boeier is eigendom van de Stichting Boeierhoud Utrecht. Samen met Henk de Jong van Jachtwerf De Jong uit Joure is een restauratieplan gemaakt, waarbij het schip in verschillende fasen geheel wordt gerestaureerd. Op dezelfde plaats waar ooit in 1892 het scheepje als Fries Jacht is gebouwd, werd afgelopen winter het gehele interieur vernieuwd. Tevens zijn het gangboord aan stuurboordzijde en het boeisel

vernieuwd. Volgend jaar wordt de kop van de boeier vernieuwd en dan kun je spreken van een compleet gerestaureerd schip.

Van der Kooy vond een oud boek van de Lagere Technische School over het werken met handgereedschap. Gereedschap dat zijn vader nog had gebruikt. Omdat het hem intrigeerde er zelf mee te werken, is hij op zoek gegaan. Een deel kon worden gekocht, een ander deel geleend en wat niet kon worden gevonden werd zelf gemaakt aan de hand van tekeningen. En vervolgens moet je je de oude technieken eigen maken. Op de foto zien we enkele schaven, waaronder een bossingschaaf, een ojief en een bundeltje stalen pennen, toognagels.

Het interieur is helemaal van grenen delen gemaakt. Voor de verbindingen is geen lijm, geen spijker en geen schroef gebruikt. Alles is met houten pennen uitgevoerd. Zo kun je, zelfs over honderd jaar, alle verbindingen in korte tijd los tikken.

Alle deurtjes, panelen en vloerdelen zijn ambachtelijk gemaakt, zonder gebruik te maken van elektrisch gereedschap.

Onder: Met het ojief wordt een fraai, grieks/romeins profiel aangebracht.

Van links naar rechts en van boven naar beneden:

1. Bossingschaaf
2. Paneeltje met toognagels om de pen-in-gatverbinding op spanning te brengen
3. Ojiefschaaf
4. Ojiefschaaf
5. Toognagels: wigvormige stalen pennen om pen-in-gat-verbindingen op spanning te brengen.

Op de overzichtsfoto zien we alle wanden met deurtjes en luikjes uitgevoerd. Alle deurtjes en luikjes hebben panelen. De omlijsting wordt met een pen-in-gatverbinding vastgehouden. Daarvoor worden de toognagels gebruikt. Het gat in de pen van de verbinding wordt ietsje naast het gat in het deel met het gat geboord. De vakman heeft het over 'op trek' boren. In feite staan de gaten niet recht boven elkaar. Met de toognagel worden de gaten boven elkaar getrokken, zodat er spanning op de verbinding komt te staan. Volgens wordt er een pennetje in vast geslagen. Op een andere foto zien we hoe het paneeltje wordt geschaafd met de bossingschaaf, die ingesteld kan worden op de breedte van de schuine kant. Met de scherp gewette schaaftbeitel gaat het als vanzelf. Vooral het 'zingen' van de schaaft door het hout, klinkt me als muziek in de oren. Het resultaat in al het houtwerk is dat de schaaftsporen, ook op de vloerdelen, duidelijk zichtbaar zijn. Zo'n interieur leeft daardoor al, nog voordat er in geleefd wordt. Het geheel is in gebroken wit geschilderd en de vloer in een bordeauxrode kleur. Als alles is aangekleed met kussens, voel je je op een echt authentieke boeier uit 1892.

Het voordeel van het werken met authentiek gereedschap is dat het oude ambacht weer kan worden overgebracht op de volgende generatie. Dat lukte Tseard door de klus samen met de stuk jongere Willem Huitema uit te voeren. Beide zijn ze enthousiast over de mogelijkheden die het handgereedschap bieden. In sommige gevallen konden ze zelfs sneller werken dan met machines, omdat het instellen soms ook weleens tijdrovend is. Zeker als het om een klein stukje profiel gaat. We zijn benieuwd of er meer opdrachtgevers komen die hun interieur op deze manier willen laten uitvoeren. Want het werken met handgereedschap moet je eigenlijk dagelijks bijhouden, anders gaan de finesses alsnog verloren. U kunt in ieder geval terecht bij Jachtwerf de Jong in Joure, tel 0513 412 664.

TEKST: WIM DE BRUIJN, FOTO'S THEO KAMPA

Met de bossingschaaf wordt de holle schuine kant aan het paneeltje geschaafd. Let op de twee stalen pennen die in gaten in de werkbank worden geslagen om het werkstuk vast te houden. Ook hulpstukken uit een grijs verleden!

